

STATISTINĖS ATSKAITOMYBĖS NAŠTOS RESPONDENTAMS MAŽINIMO IR RYŠIŲ SU RESPONDENTAIS STIPRINIMO 2018 M. VEIKLOS ATASKAITA

2018 metais prasidėjo naujas Lietuvos statistikos departamento (toliau – departamentas) 2018–2022 metų strateginis laikotarpis. Vienas jo tikslų – didinti statistinės informacijos rengimo ir sklaidos efektyvumą. Tai reiškia, kad statistika turi būti rengiama racionaliai naudojant išteklius ir nedidinant statistinės atskaitomybės naštos respondentams.

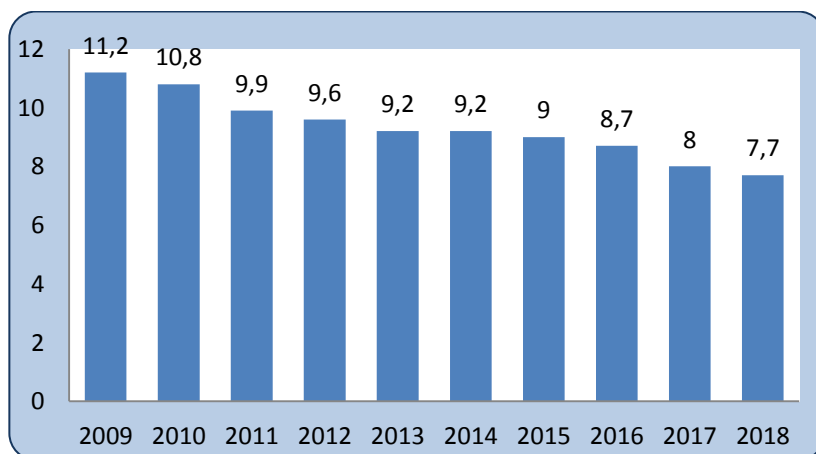
Šis tikslas atitinka Lietuvos Respublikos administracinės naštos mažinimo įstatymo, Europos statistikos praktikos kodekso ir departamento naštos mažinimo politikos nuostatas.

I. Statistinės atskaitomybės naštos mažinimo priemonės

Departamentas laikosi Lietuvos Respublikos administracinės naštos mažinimo įstatyme nustatytų administracinės naštos mažinimo principų. Statistiniai duomenys, reikalingi oficialiajai statistikai rengti, renkami iš ūkio subjektų ir gyventojų tik tada, kai jų nėra administracinių duomenų bazėse arba jie ten atsiranda per vėlai ir todėl negali būti panaudoti statistikos tikslams. Departamentas, kaip ir kasmet, įgyvendino priemones statistinės atskaitomybės naštai mažinti:

- **Statistinių ataskaitų aktualizavimas, suprantamumo ir aiškumo didinimas, supaprastinimas.** Šios priemonės leidžia sutrumpinti statistinėms ataskaitoms pildyti skirtą laiką. Remiantis respondentų pateiktais duomenimis, 2018 m. vienas ūkio subjektas statistinėms ataskaitoms pildyti vidutiniškai skyrė 7,7 val., t. y. trečdaliu mažiau nei prieš dešimtmetį. 2018 m. buvo peržiūrėta ir naujai patvirtinta 15 statistinių formuliarių. Tai leis 2019 m. sumažinti našta 28,9 tūkst. respondentų; vertine išraiška statistinės atskaitomybės našta sumažės 31 tūkst. EUR. Ūkio subjektams, dalyvaujantiems ketvirtiniame investicijų statistiniame tyrime, statistinės atskaitomybės našta reikšmingai sumažės. Tyrime atsisakyta ilgalaikio turto pardavimo ir nematerialinių investicijų statistinių rodiklių rinkimo ir optimizuotas 2019 m. imties planas. 2019 m. investicijų statistinio tyrimo administracinė našta ūkio subjektams sumažės daugiau nei 15 tūkst. EUR. 2019 m. beveik 5 tūkst. EUR administracinė našta ūkio subjektams sumažės rengiant struktūrinę verslo statistinę informaciją, nes juridiniai vienetai, nepriklausantys įmonių grupei, teiks trumpesnę nei ankstesniais metais metinę įmonės veiklos statistinę ataskaitą.

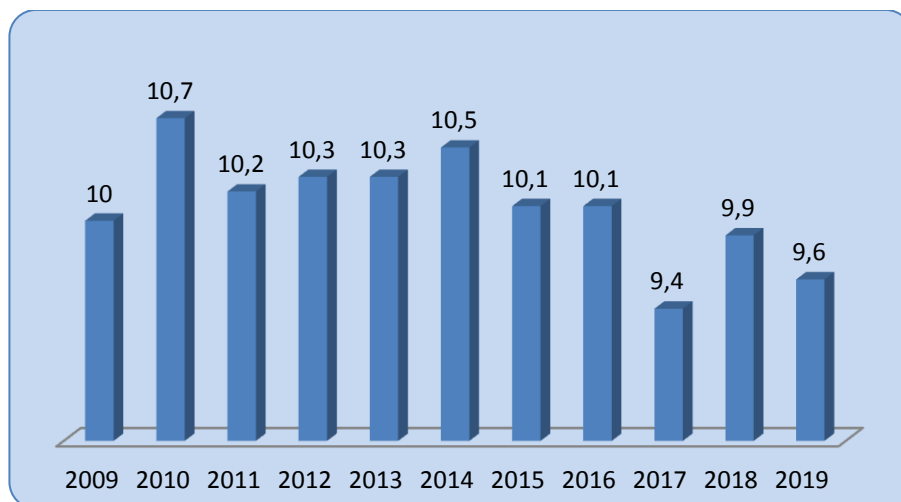
1 pav. Vieno respondento (ūkio subjekto) vidutinės laiko sąnaudos statistiniams duomenims rengti ir statistinių ataskaitų formoms pildyti, valandomis

- **Statistinių ataskaitų skaičiaus, tenkančio vienam respondentui, kontrolė.** 2018 m. vidutiniškai vienas respondentas pildė 9,9 statistines ataskaitas. Ypatingas dėmesys skirtas smulkiajam verslui. Įgyvendinant departamento naštos mažinimo politiką, buvo užtikrinta,

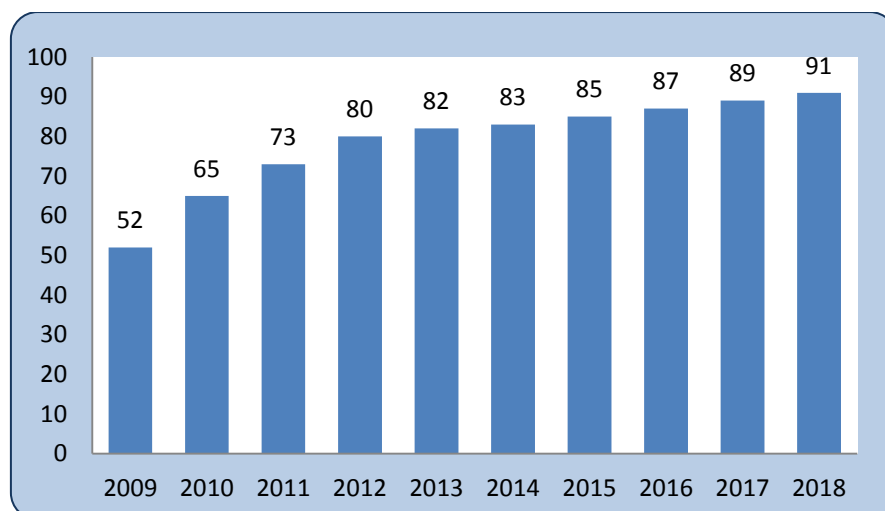
kad mažiausios įmonės (0–4 dirbantys asmenys; pajamos neviršija 150 000 EUR) dalyvautų ne daugiau kaip 3 statistiniuose tyrimuose.

2 pav. Vidutinis statistinių ataskaitų skaičius vienam respondentui

- **Statistinių duomenų teikimo el. būdu skatinimas.** Nuolatinis laiko statistinėms atskaitoms pildyti sąnaudų mažėjimas siejamas su statistinės atskaitomybės teikimu elektroniniu būdu. 2018 m. elektroniniu būdu statistines ataskaitas teikė 91 proc. respondentų. Ypač darbo laiko sąnaudas statistinėms atskaitoms pildyti leidžia sumažinti *e. Statistikos* sistemoje įdiegta galimybė statistinius formuliarius pildyti tiesiogiai internetu, nediegiant papildomos programinės įrangos. 2018 m. šia galimybe pasinaudojo beveik penktadalis respondentų.

3 pav. Respondentų, teikiančių statistines ataskaitas elektroniniu būdu, dalis procentais

- **Administracinių duomenų šaltinių panaudojimo statistikai rengti plėtra.** Administracinių duomenų panaudojimas leidžia statistinę informaciją parengti neapklausiant respondentų. Per paskutinį dešimtmetį statistinių ataskaitų skaičius sumažėjo nuo 156 (2009 m.) iki 127 (2018 m.). 2018 m. statistinei informacijai apie studentų paskolas studijų įmokoms padengti rengti pradėta naudoti Mokslo ir studijų fondo duomenys.

II. Departamento ir respondentų bendradarbiavimas

Respondentų dalyvavimas statistinės informacijos rengimo procese prasideda metų pabaigoje, kai jie raštu informuojami apie dalyvavimą ateinančių metų statistiniuose tyrimuose. Tai palengvina darbų planavimą ir padeda ūkio subjektams pasirengti statistinių ataskaitų pildymui. Jau tapo įprasta, kad elektroninio statistinių verslo duomenų parengimo ir perdavimo sistemoje *e. Statistika* respondentai gali rasti informaciją apie dalyvavimą statistiniuose tyrimuose. Be to, jie konsultuojami telefonu ir el. paštu visais statistinės atskaitomybės rengimo, statistinių tyrimų organizavimo, statistinių duomenų teikimo ir kitais klausimais.

E. Statistikos sistema ne tik sudaro galimybę bet kada sužinoti, kokias statistines ataskaitas reikia pildyti, bet ir supaprastina statistinių ataskaitų pildymą ir teikimą, leisdama kai kurias statistines ataskaitas atsisiųsti iš dalies užpildytas (panaudojant kitoms valstybės institucijoms pateiktus duomenis). Registruoti šios sistemos vartotojai gauna automatiškai siunčiamus priminimus dėl statistinių ataskaitų teikimo ar vėlavimo.

Siekiant stiprinti grįžtamąjį ryšį su respondентаis ir paskatinti juos naudotis oficialiąja statistika, *e. Statistikos* sistemoje jau keleri metai skelbiama lyginamoji statistinė informacija, leidžianti konkrečios įmonės statistinėse ataskaitose pateiktus kai kuriuos veiklos rodiklius palyginti su atitinkamos ekonominės veiklos, įmonių dydžio grupės, šalies ar savivaldybės rodikliais. Ši informacija rengiama, remiantis 15 statistinių ataskaitų duomenimis.

Konkrečiai įmonei parengta lyginamoji statistinė informacija yra prieinama tik *e. Statistikos* sistemoje registruotiems tos įmonės darbuotojams. 2018 m., kaip ir anksčiau, didžiausio susidomėjimo sulaukė darbo užmokesčio, įmonės veiklos, prekybos, pramonės statistiniai rodikliai.

Ypač svarbu yra tiesiogiai bendrauti su respondентаis, sužinoti jų nuomonę įvairiais statistinės atskaitomybės klausimais.

2018 m. įvyko nemažai susitikimų su įmonių ir jų organizacijų atstovais. Metų pradžioje departamente svečiavosi Verslo darbdavių konfederacijos vadovybė. Diskutuota įmonių dalyvavimo statistiniuose tyrimuose, administracinių duomenų naudojimo statistikai rengti ir kitais aktualiais klausimais. Verslo atstovai išreiškė pageidavimą ne tik gauti departamento rengiamą statistinę informaciją, bet ir išsamesnius paaiškinimus, kaip tą informaciją interpretuoti. Ypač aktualios žinios apie makroekonomikos rodiklius. Taip pat verslo atstovai norėtų detalesnės statistinės informacijos apie atskiras veiklos rūšis (pvz., aukštųjų technologijų įmones) arba atskirus produktus. Deja, ne visada departamentas turi galimybę šią informaciją parengti, nes naudojamuose tarptautiniuose klasifikatoriuose tokios veiklos rūšys arba produktai nėra išskiriami.

Konstruktivus dialogas vyko su UAB „4energija“ atstovais. Buvo aptarti įmonės statistinės atskaitomybės naštos mažinimo, statistinės informacijos apie asociacijos narių veiklos rodiklius teikimo ir kiti klausimai.

Rengiantis įdiegti statistinį vienetą „įmonė“, kuris gali būti sudarytas iš kelių juridinių vienetų, yra nagrinėjamos įmonių grupės, jų struktūra, tarpusavio ryšiai ir kita su grupės veikla susijusi informacija. Dažnai kreipiamasi ir į įmones. Su svarbiausiomis iš jų susitinkama ir be jau išvardytų klausimų visada aptariami statistinių duomenų pateikimo ir naštos įmonei klausimai. 2018 m. buvo aplankytos 5 įmonių grupės.

Ateityje numatoma ir toliau rengti susitikimus su respondентаis, diskutuoti aktualiomis temomis, konsultuotis dėl statistinės atskaitomybės tobulinimo.

Parengė D. Kavaliauskienė,
Ūkio subjektų registro skyrius